

Boek III hoofdstuk 3

../Latijn/L_3_02_43.html

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

1. Ofschoon wij reeds in zeker opzicht geleerd hebben, hoe het geloof Christus bezit en wij door het geloof zijn goederen genieten, zou dit toch nog duister zijn, indien er niet aan toegevoegd werd een uitlegging van de werkingen, die we gevoelen. Niet ten onrechte wordt de hoofdinhoud van het evangelie gesteld in boetvaardigheid en vergeving van de zonden. Wanneer men dus die twee hoofdstukken zou weglaten, zou iedere verhandeling over het geloof nuchter en verminkt zijn en daarom nagenoeg zonder nut. Daar nu Christus ons beide dingen schenkt en wij beide door het geloof verkrijgen, namelijk de vernieuwing des levens en de genadige verzoening, eist de manier en de orde van het onderricht, dat ik over beide op deze plaats aanvang te handelen. En het meest voor de hand zal voor ons liggen de overgang van het geloof naar de boetvaardigheid; want wanneer we dit hoofdstuk goed kennen, zal des te beter blijken, hoe de mens alleen door het geloof en uit louter genade gerechtvaardigd wordt en toch van de genadige toerekening van de gerechtigheid de daadwerkelijke heiligheid des levens (om haar zo te noemen) niet, gescheiden wordt. Dat echter de boetvaardigheid niet alleen terstond volgt op het geloof, maar ook daaruit geboren wordt, moet buiten geschil zijn. Want daar de genade en de vergeving door de prediking van het evangelie daarom wordt aangeboden, omdat de zondaar, bevrijd van de tirannie van Satan, het juk van de zonde en de ellendige dienstbaarheid van de misdrijven, tot het Koninkrijk Gods overga, kan voorzeker niemand de genade des evangelies aanvaarden, zonder dat hij van de dwalingen van zijn vroeger leven zich begeeft op de rechte weg, en al zijn ijver aanwendt tot de overdenking van de boetvaardigheid. Zij echter, die menen, dat de boetvaardigheid veeleer aan het geloof voorafgaat dan daaruit voortkomt, of daardoor voortgebracht wordt gelijk de vrucht door de boom, hebben haar kracht nooit gekend en laten zich door een al te licht bewijs tot dit gevoelen brengen.

Boek III hoofdstuk 3

../Latijn/L_3_02_43.html

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

2. Christus, zeggen zij, en Johannes vermanen in hun prediking het volk eerst tot boetvaardigheid; daarna voegen zij er aan toe, dat het Koninkrijk der hemelen nabij gekomen is (Matth. 3:2) (Matth. 4:17). Een dergelijke predikopdracht krijgen de apostelen; een dergelijke orde heeft Paulus gevolgd, gelijk Lucas verhaalt (Hand. 20:21). Maar terwijl ze met bijgelovigheid blijven hangen aan de samenhang der lettergrepen, bemerken ze niet, in welke zin die woorden onderling samenhangen. Want wanneer de Heere Christus en Johannes op deze wijze prediken: Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen, nemen ze dan niet de oorzaak om boetvaardig te zijn, juist uit de genade en de belofte der zaligheid? Hun woorden hebben dus dezelfde kracht alsof ze zeiden: aangezien het Koninkrijk der hemelen nabij gekomen is, daarom bekeert u. Want wanneer Mattheüs (Matth. 3:2) verteld heeft, dat Johannes zo gepredikt heeft, leert hij, dat in hem de profetie van Jesaja vervuld is aangaande de stem die in de woestijn roept: "Bereidt de weg des Heeren, maakt de paden onzes Godes recht" (Jes. 40:3). Maar bij de profeet krijgt die stem het bevel te beginnen

met vertroosting en blijde boodschap. Maar wanneer wij zeggen, dat de oorsprong der boetvaardigheid in het geloof ligt, dromen wij toch niet van een tijdsruimte, in welke het geloof bezig is haar te baren, maar wij willen alleen aantonen, dat de mens zich niet met ernst op de boetvaardigheid kan toeleggen, tenzij hij weet, dat hij God toebehoort. En niemand is waarlijk overtuigd God toe te behoren, dan alleen hij, die eerst zijn genade heeft aangegrepen. Maar dit zal in de voortgang duidelijker uiteengezet worden. Dit bedriegt hen wellicht, dat velen door de angst der consciëntie eerder bedwongen of tot gehoorzaamheid gevormd worden dan ze de kennis der genade ontvangen hebben of er zelfs maar een proef van gehad hebben. En dit is de begin vrees, welke sommigen onder de deugden rekenen, omdat zij zien, dat ze de ware en rechte gehoorzaamheid nabij komt. Maar het gaat er hier niet over, op hoe verschillende wijzen Christus ons tot zich trekt, of voorbereidt tot de oefening der vroomheid. Ik zeg slechts, dat er geen oprechtheid kan gevonden worden, waar die Geest niet heerst, die Hij ontvangen heeft om Hem aan zijn leden mede te delen. Vervolgens, naar het woord van de psalm (Ps. 130:4): "Bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt", zal niemand ooit God met eerbied vrezen, dan wie vertrouwt, dat Hij hem genadig is; niemand zal zich gaarne aangorden tot de onderhouding der wet, dan wie overtuigd is, dat zijn gehoorzaamheid Hem behaagt; welke goedertierenheid in het vergeven en verdragen der zonden een teken is van zijn Vaderlijke gunst. Dat bewijst ook de aansporing van Hosea (Hos. 6:1): "Komt, laat ons wederkeren tot de Heere, want Hij heeft weggerukt en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen en Hij zal ons verzorgen"; want de hoop op vergeving wordt als een prikkel toegevoegd, opdat ze in hun zonden niet ongevoelig zouden worden. Elke schijn van redelijkheid mist de dwaasheid van hen, die, om met de boetvaardigheid te beginnen, hun nieuwelingen bepaalde dagen voorschrijven, gedurende welke zij zich in de boetvaardigheid moeten oefenen; en hen na verloop van die dagen tot de gemeenschap van de evangelische genade toelaten. Ik spreek hier van de meesten der Wederdopers, voornamelijk van hen, die er zich wonderlijk in verheugen voor geestelijken gehouden te worden, en van hun metgezellen, de Jezuïeten, en dergelijk uitvaagsel. Zulke vruchten brengt die geest der duizeling voort, dat hij de boetvaardigheid, die door een Christenmens over zijn ganse leven moet uitgestrekt worden, insluit binnen de grenzen van weinige daagjes.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

3. Verder hebben over de boetvaardigheid sommige geleerde mannen, ook lang voor deze tijd, terwijl ze naar de regel der Schrift eenvoudig en oprecht wilden spreken, gezegd, dat ze bestaat in twee stukken, namelijk in de doding en de levendmaking. Onder doding verstaan ze de smart en de angst der ziel, die voortkomt uit de kennis der zonde en het gevoel van Gods oordeel. Want wanneer iemand tot de ware kennis der zonde gebracht is, dan begint hij waarlijk de zonde te haten en te verfoeien, dan mishaaft hij zichzelf van harte, erkent, dat hij ellendig en verloren is en wenst, dat hij een ander mens moge zijn. Wanneer hij daarenboven aangeraakt is door enig gevoel van Gods oordeel (want het een volgt terstond uit het ander), dan ligt hij verslagen en ternedergeworpen, hij siddert vernederd en terneergeslagen, hij geeft de moed op en wanhoopt. Dit is het eerste stuk der boetvaardigheid, hetwelk zij gemeenlijk verbrijzeling noemden. Onder levendmaking verstaan zij de vertroosting, die uit het geloof geboren wordt; wanneer namelijk de mens, door het bewustzijn der zonde ternedergeworpen en door de vrees voor God verslagen, later, ziende op de barmhartigheid, genade en zaligheid, die is door Christus, zich opricht, herademt, weer moed vat, en als het ware uit de dood tot het leven weerkeert. En die woorden drukken, wanneer slechts de juiste uitlegging vaststaat, de kracht der boetvaardigheid voldoende en naar behoren uit; maar dat ze onder de levendmaking verstaan de blijdschap, die het gemoed ontvangt, wanneer het na de beroering en de vrees tot kalmte gekomen is, daarin ben ik het niet met hen eens; immers zij duidt veeleer aan de

begeerte om heilig en vroom te leven, welke ontstaat uit de wedergeboorte; alsof men zeide, dat mens zichzelf sterft, opdat hij Gode beginne te leven.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

4. Anderen hebben, omdat ze zagen, dat dit woord in de Schrift in verschillende betekenis genomen wordt, twee vormen van boetvaardigheid gesteld, en om die door een kenmerk te onderscheiden, hebben ze de ene genoemd de boetvaardigheid der wet, waardoor de zondaar gewond met het brandijver der zonde en verbrijzeld door de schrik van Gods toorn, in die beroering verstrikt blijft hangen, en zich daaruit niet kan ontwarren; de andere noemden ze de boetvaardigheid van het evangelie, waardoor de zondaar, wel ernstig bij zichzelf verslagen, toch hoger opklimt en Christus als een medicijn voor zijn wonde, een troost in zijn angst en een haven voor zijn ellende aangrijpt. Zij nemen als voorbeelden van de boetvaardigheid der wet Kaïn, Saul en Judas (Gen. 4:13) (1 Sam. 15:20) (Matth. 27:4), mannen van wie de Schrift, wanneer ze hun boetvaardigheid ons verhaalt, deze opvatting heeft, dat ze, na de zwaarte van hun zonde te hebben leren kennen, Gods toorn vreessen, maar daar ze God slechts dachten als een wreker en rechter, in dat gevoelen bezweken zijn. Dus was hun boetvaardigheid niets anders dan een soort van voorhof der hel, hetwelk ze reeds in dit leven binnentraden en zo aanvingen door het gelaat van de vertoornde majesteit Gods straf te lijden. De boetvaardigheid van het evangelie zien wij in allen, die door de prikkel der zonde bij zichzelf gewond, en door het vertrouwen op Gods barmhartigheid opgericht en opgeleefd, tot de Heere bekeerd zijn. Hizkia verschrikte toen hij de tijding des doods ontving; maar wenend heeft hij gebeden en ziende op Gods goedheid het vertrouwen herwonnen (2 Kon. 20:2). De Ninevieten werden ontroerd door de vreselijke aanzegging van hun ondergang; maar in zak en as hebben zij gebeden, hopen, dat de Heere kon worden omgekeerd en afgekeerd van de hittigheid zijns toorns (Jona 3:5). David beleed, dat hij in het tellen van het volk al te zeer gezondigd had; maar hij voegde er aan toe: "Here, neem de ongerechtigheid van uw dienstknecht weg" (2 Sam. 24:10). Hij heeft het misdrijf van zijn overspel, toen Nathan hem bestrafte, erkend, en zich voor Gods aangezicht ter aarde geworpen; maar tegelijkertijd heeft hij vergeving verwacht (2 Sam. 12:13,16). Zodanig was de boetvaardigheid van hen, die op de prediking van Petrus verslagen werden van hart, maar vertrouwend op Gods goedheid hebben ze gezegd: "Wat zullen wij doen, mannen broeders?" (Hand. 2:37). Zo was ook de boetvaardigheid van Petrus zelf, die wel bitter geweend heeft, maar niet ophield te hopen (Matth. 26:75) (Luc. 22:62).

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

5. Hoewel dit alles waar is, moet toch het woord boetvaardigheid (voorzover ik uit de Schrift kan nagaan) anders verstaan worden. Want dat ze het geloof samenvatten onder de boetvaardigheid, strijdt met wat Paulus in de Handelingen (Hand. 20:21) zegt, dat hij de Joden en heidenen betuigt heeft boetvaardigheid tot God en geloof in Jezus Christus. Daar somt hij boetvaardigheid en geloof als twee verschillende zaken op. Wat dan ? Kan de ware boetvaardigheid bestaan zonder het geloof? Geenszins. Maar, ook al kunnen ze niet gescheiden worden, zo moeten ze toch worden

onderscheiden. Evenals het geloof niet is zonder de hoop, en toch het geloof en de hoop verschillende dingen zijn, zo willen ook de boetvaardigheid en het geloof, ofschoon ze door een voortdurende band onderling samenhangen, toch meer samengevoegd dan met elkander vermengd worden. Voorwaar, het ontgaat mij ook niet, dat onder het woord boetvaardigheid de gehele bekering tot God begrepen wordt, waarvan het geloof niet het laatste deel is; maar in welke zin, zal zeer gemakkelijk blijken, wanneer de kracht en de aard der boetvaardigheid verklaard zal zijn. Het woord boetvaardigheid is in het Hebreeuws afgeleid van bekering of terugkeer, in het Grieks van de verandering van de geest en de raad; en de zaak zelf beantwoordt niet kwaad aan beide afleidingen, waarvan de hoofdsom is, dat wij, ons afkerend van onszelf, ons wenden tot God, en de oude geest afgelegd hebbende, een nieuwe aandoen. Daarom kan vrij juist, althans naar mijn oordeel, van de boetvaardigheid deze bepaling gegeven worden, dat ze is een ware bekering van ons leven tot God, die voortkomt uit een oprechte en ernstige vreeze Gods, en die bestaat in de doding van ons vlees en de oude mens en in de levendmaking des geestes. In die zin moeten genomen worden alle predikingen, waardoor eertijds de profeten of later de apostelen hun tijdgenoten tot boetvaardigheid vermaanden. Want naar dit ene streefden zij, dat de mensen, ontsteld door hun zonden, en getroffen door de vrees voor het oordeel Gods, voor Hem, tegen wie zij gezondigd hadden, zouden nedervallen en zich verootmoedigen, en door ware bekering zich weer zouden begeven op zijn rechte weg. Daarom worden bij hen met dezelfde betekenis deze woorden door elkander gebruikt: zich bekeren of terugkeren tot de Heere, tot inkeer komen en boetvaardigheid betonen. Daarom zegt ook de gewijde geschiedenis, dat boetvaardigheid betoond wordt tot God, wanneer mensen, die met terzijdestelling van God, in hun begeerten ongebonden leefden, zijn Woord beginnen te gehoorzamen en zich stellen onder hun leidsman om te gaan, waarheen Hij hen roept. En Johannes en Paulus spraken ook van vruchten voortbrengen der boetvaardigheid waardig (Luc. 3:8) (Rom. 6:4) in de betekenis van een leven leiden, dat zulk een bekering in al zijn handelingen toont en betuigt.

Boek III hoofdstuk 3

[../.../Latijn/L_3_02_43.html](http://.../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

6. Maar voordat we verder gaan, zal het nuttig zijn de door ons gestelde bepaling helderder uiteen te zetten. Daarin moeten vooral drie hoofdzaken beschouwd worden. In de eerste plaats, wanneer we de boetvaardigheid een bekering des levens tot God noemen, dan verlangen wij een verandering niet alleen in de uiterlijke werken, maar ook in de ziel zelf, want wanneer die haar oudheid afgelegd heeft, dan eerst brengt zij de vruchten der werken uit zichzelf voort, die overeenstemmen met haar vernieuwing. Wanneer de profeet dat wil uitdrukken (Ez. 18:31), beveelt hij hun, die hij tot boetvaardigheid roept, dat ze zich een nieuw hart maken. Wanneer daarom Mozes wil tonen, hoe de Israëlieten zich naar behoren tot de Heere moeten bekeren, geleid door boetvaardigheid, dan leert hij meermalen, dat dit geschieden moet uit gans het hart, uit gans de ziel (welke spreekwijze wij nu en dan door de profeten herhaald zien) en dit noemend de besnijding des harten, doorzoekt hij de innerlijke aandoeningen. Toch is er geen plaats, waar men beter kan zien, wat de ware eigenaardigheid der boetvaardigheid is, dan uit het vierde hoofdstuk van Jeremia (Jer. 4:1) e.v. "Zo gij u bekeren zult, Israël, spreekt de Heere, bekeer u tot Mij; braakt ulieden een braakland, en zaait niet onder de doornen; besnijdt u de Heere en doet weg de voorhuiden uwer harten." Zie, hoe hij aankondigt, dat zij in de ijver om de gerechtigheid te betrachten niets zullen uitwerken, tenzij vooral de goddeloosheid uit het diepst van hun hart is uitgerukt. En om hen in het hart te treffen, vermaant hij hen, dat ze met God te doen hebben, bij wie men niets uitwerkt door uitvluchten te zoeken, omdat Hij een dubbel hart haat. Daarom bespot Jesaja (Jes. 58:6) de verkeerde pogingen der huichelaars, die zich wel met ijver inspannen tot de uiterlijke bekering der ceremoniën, maar intussen de banden der ongerechtigheid, waarmee zij de armen gebonden hielden, niet zochten los

te maken. En daar toont hij schoon aan, in welke diensten de ongeveinsde boetvaardigheid eigenlijk gelegen is.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L 3 02 43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

7. De tweede hoofdzaak was, dat we leerden dat de boetvaardigheid voortkomt uit een ernstige vreze Gods. Want voordat het hart van de zondaar neigt tot inkeer, moet het door de gedachte aan Gods oordeel worden aangezet. En wanneer deze gedachte diep wortel geschoten heeft, dat God eenmaal de rechterstoel zal beklimmen om van alle woorden en daden rekenschap te eisen, zal zij de ellendige mens geen rust laten, en hem geen ogenblik laten herademen, maar hem voortdurend prikkelen tot het denken over een andere wijze van leven, opdat hij zich onbekommerd voor dat oordeel kan stellen. Daarom maakt de Schrift dikwijls, wanneer ze vermaant tot boetvaardigheid, melding van het oordeel, zoals bij Jeremia (Jer. 4:4): "opdat mijn grimmigheid niet uitvare als een vuur, dat niemand blussen kunne vanwege de boosheid uwer handelingen". En in de prediking van Paulus tot de Atheners (Hand. 17:30):, God dan, de tijden der onwetendheid overzien hebbend, verkondigt nu alle mensen alom, dat zij zich bekeren; daarom dat Hij een dag gesteld heeft, op welke Hij de aardbodem rechtvaardig zal oordelen." En op verscheidene andere plaatsen. Soms toont de Schrift uit de reeds opgelegde straffen aan, dat God een rechter is, opdat de zondaars bij zichzelf bedenken, dat hun erger dingen dreigen, indien ze niets bijtijds tot inkeer komen. Voorbeelden hiervan hebt ge in hoofdstuk negen en twintig van Deuteronomium. En daar de bekering begint bij de afschuw en haat jegens de zonde, daarom maakt de apostel de droefheid, die naar God is, tot een oorzaak der boetvaardigheid. En droefheid naar God noemt hij (2 Cor. 7:10), wanneer We niet alleen huiveren voor de straf, maar de zonde zelf haten en verfoeien, zodra wij inzien, dat ze Gode mishaagt. En dat is geen wonder, want indien wij niet heftig werden geprikkeld, zou de traagheid onzes vleses niet kunnen verbeterd worden; ja de prikkels zouden voor de afgestomptheid en laksheid van het vlees niet voldoende zijn, indien God niet door het openbaren van zijn gesels dieper doordrong. Daar komt nog bij de hardnekkigheid, die als met hamers verbrijzeld moet worden. Dus dwingt de slechtheid van onze aard God tot de strengheid, die Hij in het dreigen gebruikt, want tevergeefs zou Hij vriendelijk aanlokken hen, die slapen. Ik som de getuigenissen niet op, die men overal lezen kan. Ook op een andere wijze is de vreze Gods het begin der boetvaardigheid; want, ook al was het leven des mensen door allerlei soorten van deugd volmaakt: indien het zich niet begeeft tot de dienst van God, zal het wel geprezen kunnen worden door de wereld, maar in de hemel louter verfoeiing zijn, daar het voornaamste deel der gerechtigheid is Gode zijn recht en eer te geven, waarvan Hij goddeloos beroofd wordt, wanneer het ons voornemen niet is ons aan zijn macht te onderwerpen.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L 3 02 43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

8. In de derde plaats blijft nog over uit te leggen, wat het betekent, wanneer we zeggen, dat de boetvaardigheid bestaat uit twee delen, namelijk de doding des vleses en de levendmaking des geestes. Dit drukken de profeten, zij het naar het begrip van het vleselijke volk wat eenvoudig en grof, toch duidelijk uit, wanneer ze zeggen: "Wijk af van het kwade en doe het goede"; evenzo: "Wast u, en reinigt u, doet de boosheid uwer handelingen van voor mijn ogen weg, laat af van verkeerd te doen, leert goed doen, zoekt het recht, helpt de verdrukte" (Ps. 34:15) (Jes. 1:16) enz. Want wanneer ze terugroepen van de boosheid, eisen ze de ondergang van het ganse vlees, dat vervuld is met

boosheid en verkeerdheid. Een door en door moeilijke en bezwaarlijke zaak, ons zelf af te leggen en te verhuizen uit onze aangeboren aard. Want men moet niet menen, dat het vlees goed ten onder gegaan is, tenzij al wat wij hebben van onszelf vernietigd is. Maar daar de ganse neiging des vleses vijandschap is tegen God (Rom. 8:6), is die verzaking van onze natuur de eerste stap tot de gehoorzaamheid der wet. Daarna wijzen ze op de vernieuwing uit de vruchten, die er uit volgen, namelijk gerechtigheid, oordeel en barmhartigheid. Immers het zou niet voldoende zijn dergelijke werken naar behoren te verrichten, indien niet eerst de geest en het hart de gezindheid der gerechtigheid, des oordeels en der barmhartigheid hadden aangenomen. Dit geschiedt, wanneer Gods Geest onze zielen, gedrenkt in zijn heiligheid, met nieuwe gedachten en neigingen zo vervult, dat ze met recht voor nieuw gehouden kunnen worden. En ongetwijfeld, daar we van nature van God afgewend zijn, zullen wij nooit streven naar datgene, wat recht is, tenzij verzaking van onszelf voorga. Daarom ontvangen wij zo dikwijls het bevel de oude mens af te leggen, wereld en vlees op te geven en na onze begeerten vaarwel gezegd te hebben in de geest van ons gemoed vernieuwd te worden. Het woord doding zelf leert verder, hoe moeilijk het is de vroegere natuur te vergeten; want hieruit maken we op, dat wij op geen andere wijze gevormd worden tot de vreze Gods en de beginselen der vroomheid leren, dan wanneer we, door het zwaard des Geestes met geweld geslacht, tot niets worden; alsof God uitsprak, dat de ondergang van de algemene natuur nodig is, opdat we onder zijn kinderen gerekend worden.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

9. Beide dingen vallen ons te beurt uit het deelgenootschap aan Christus. Want indien wij waarlijk deel hebben aan zijn dood, wordt door zijn kracht onze oude mens gekruisigd en sterft het lichaam der zonde, opdat de verdorvenheid der eerste natuur geen kracht meer hebbe. Indien wij zijner opstanding deelachtig zijn, worden wij door haar opgewekt tot nieuwheid des levens, die beantwoordt aan Gods gerechtigheid. In één woord gezegd, ik versta onder boetvaardigheid de wedergeboorte, die geen ander doel heeft dan dat Gods beeld, dat door Adams overtreding bezoedeld en bijna uitgewist was, in ons hersteld wordt. Zo leert de apostel, wanneer hij zegt (2 Cor. 3:18): "En wij met ongedekten aangezichte de heerlijkheid des Heeren aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest." Evenzo (Ef. 4:23): "Wordt vernieuwd in de geest uws gemoeds, en doet de nieuwe mens aan, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid." Evenzo elders (Col. 3:10): "aandoende de nieuwe mens, die vernieuwd wordt tot kennis en het beeld van Hem, die hem geschapen heeft". Daarom worden wij door die wedergeboorte door de weldaad van Christus vernieuwd tot Gods gerechtigheid, van welke wij door Adam vervallen waren; en op die wijze behaagt het de Heere weer terug te brengen hen, die Hij verkiest tot de erfenis des levens. En deze vernieuwing wordt niet op één ogenblik, of dag, of jaar volbracht, maar door voortdurende, ja soms ook langzame voortgang doet God de verdorvenheden des vleses in zijn uitverkorenen te niet; Hij reinigt hen van hun vuilheid, en heiligt ze zich tot tempelen, terwijl Hij al hun zinnen vernieuwt tot ware zuiverheid, opdat zij zich hun gehele leven oefenen in boetvaardigheid, en weten mogen, dat deze krijgsdienst geen einde vindt dan in de dood. Daarom is de verdorvenheid van een zekere onzuivere zwetser en afvallige Staphylus des te groter, die wauwelt, dat de staat van het tegenwoordige leven door mij vermengd wordt met de hemelse heerlijkheid, wanneer ik de woorden van Paulus (2 Cor. 4:16) zo versta, dat het beeld Gods is de waarachtige heiligheid en gerechtigheid. Alsof men, wanneer men een bepaling geeft van iets, niet juist de gaafheid en volmaaktheid daarvan moet onderzoeken. En toch wordt niet ontkend, dat er plaats is voor wasdom: maar alnaarmate iemand dichter komt tot de gelijkenis met God, zeg ik, dat in hem Gods beeld meer schittert. En opdat de gelovigen hiertoe

komen mogen, wijst God hun de loopbaan der boetvaardigheid toe, om daarin hun ganse leven te lopen.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L 3 02 43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

10. Zo worden dus de kinderen Gods van de dienstbaarheid der zonde bevrijd door de wedergeboorte, niet zo, dat ze als het ware het volle bezit der vrijheid reeds verkregen hebben en daarom geen moeilijkheid van hun vlees meer ondervinden, maar zo, dat er voor hen een voortdurende oorzaak tot strijd blijft, om daardoor geoefend te worden, en niet alleen geoefend te worden, maar ook hun zwakheid beter te leren kennen. En daarin stemmen alle schrijvers, die een enigszins gezond oordeel hebben, met elkaar overeen, dat in de wedergeboren mens een voedingsbodem van kwaad overblijft, waaruit voortdurend begeerten spruiten, die hem verlokken en prikkelen tot zonde. Zij erkennen ook, dat de heiligen door die ziekte der begeerte nog zo bevangen gehouden worden, dat ze niet kunnen verhinderen, dat ze nu en dan of tot onkuisheid, of tot gierigheid, of tot eerbejag, of tot andere zonden gekitteld en geprikkeld worden. En het is niet nodig veel moeite te besteden om te onderzoeken, wat de ouden hiervan gedacht hebben, daar Augustinus 1) alleen hiervoor voldoende kan zijn, die getrouw en met grote ijver aller opvattingen verzameld heeft. Uit hem dus kunnen de lezers het nemen, als ze iets zekers willen vernemen aangaande de mening der oudheid. Verder kan tussen hem en ons dit verschil schijnen te zijn, dat hij, hoewel hij toegeeft, dat de gelovigen, zolang ze in het sterfelijk lichaam wonen, zo door de begeerten gevangen gehouden worden, dat het niet mogelijk is, dat ze niet begeren, toch die krankheid geen zonde durft noemen; maar dat hij tot het aanduiden van die krankheid tevreden is met het woord zwakheid, en leert, dat ze eerst dan zonde wordt, wanneer bij het opvatten en aangrijpen van de begeerte het werk of de instemming komt, dat is, wanneer de wil wijkt voor de eerste begeerte: maar wij houden juist dat voor zonde, dat de mens door een of andere begeerte tegen de wet Gods gekitteld wordt; ja wij beweren, dat de slechtheid zelf, die dergelijke begeerten in ons voortbrengt, zonde is. Wij leren dus, dat in de heiligen altijd zonde is, totdat zij het sterfelijk lichaam afleggen: want in hun vlees zetelt die slechtheid tot begeren, die tegen de rechtheid strijdt. En toch onthoudt Augustinus zich niet altijd van het woord zonde; gelijk wanneer hij zegt 2): "Met dit woord zonde duidt Paulus datgene aan, waaruit alle zonden voortkomen, namelijk de vleselijke begeerte. Dat verliest, voor wat de heiligen betreft, zijn heerschappij op aarde, in de hemel verdwijnt het." Met deze woorden erkent hij, dat de gelovigen, in zover ze onderworpen zijn aan de begeerten des vleses, schuldig zijn aan de zonde.

1) August. ad Bonif IV; contra Iul. I en 11.

2) Serrn. 6 de verb. Apost.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L 3 02 43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

11. En dat gezegd wordt, dat God zijn kerk reinigt van alle zonde, dat Hij deze genade der verlossing door de doop belooft en in zijn uitverkorenen volbrengt, dat heeft naar onze mening meer betrekking op de schuld dan op de stof der zonde. Wanneer God de zijnen wederbaart, brengt Hij dit wel tot stand, dat Hij de heerschappij der zonde in hen te niet doet. Want Hij schenkt hun de kracht des Geestes, opdat ze daardoor de overhand behouden in de strijd en overwinnaars worden. Maar de zonde houdt slechts op in hen te heersen, niet ook in hen te wonen. Daarom zeggen wij, dat de oude mens in Gods kinderen zo gekruisigd is, en de wet der zonde in hen zo te niet gedaan is, dat toch nog overblijfsels over zijn: niet om te heersen, maar om hen door het bewustzijn hunner

zwakheid te verootmoedigen. En wij erkennen wel, dat die hun niet toegerekend worden, alsof ze er niet waren; maar wij beweren tevens, dat het door Gods barmhartigheid is, dat de heiligen van deze schuld verlost worden, die anders terecht zondaars en schuldig voor Gods aangezicht zouden zijn. En het zal niet moeilijk voor ons zijn deze mening te bevestigen, want er bestaan duidelijke getuigenissen der Schrift aangaande deze zaak. Want wat willen wij duidelijker dan wat Paulus in Rom. 7 uitroept? In de eerste plaats, dat hij daar spreekt in de persoon van een wedergeboren mens, hebben wij elders aangetoond, en ook Augustinus bewijst het met krachtige redenen. Ik zwijg er over, dat hij de woorden kwaad en zonde gebruikt. Ook al kunnen zij, die ons tegenspreken willen, door die woorden een uitvlucht zoeken, wie zou nochtans loochenen, dat wederstrevigheid tegen de wet Gods kwaad is? Wie zou ontkennen, dat verandering der gerechtigheid zonde is? Wie eindelijk zou niet toegeven, dat er schuld aanwezig is, waar geestelijke ellende is? En toch wordt dit alles door Paulus aan deze krankheid toegeschreven. Vervolgens hebben wij een zeker bewijs uit de wet, waardoor deze hele kwestie in het kort kan worden behandeld. Want wij krijgen het bevel God lief te hebben uit geheel ons hart, uit geheel onze ziel en met alle krachten. Daar zo alle delen onzer ziel door de liefde tot God in beslag genomen moeten worden, is het zeker, dat zij niet voldoen aan het gebod, die ook maar de geringste begeerte in hun hart kunnen opvatten, of enige gedachte in hun gemoed kunnen toelaten, die hen van de liefde Gods tot ijdelheid kan vervoeren. Immers wat? Zijn dat geen krachten der ziel, door plotselinge bewegingen aangedaan te worden, door het gevoel aangrijpen, in de geest opvatten? Daar dus die krachten door ijdele en slechte gedachten de toegang tot zich openstellen, tonen ze daardoor niet, dat ze evenveel van Gods liefde ontbloot zijn? Daarom, wie niet erkent, dat alle begeerten des vleses zonde zijn, en dat die krankheid van te begeren, die men de voedingsbodem noemt, de springbron der zonde is, die moet wel loochenen, dat de overtreding der wet zonde is.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

12. Indien het iemand ongerijmd schijnt, dat zo in het algemeen alle begeerten veroordeeld worden, door welke de mens van nature getroffen wordt, daar ze ingegeven zijn door God, de auteur der natuur, zo antwoorden wij, dat wij geenszins die begeerten veroordelen, welke God in de aard van de mens van het begin der schepping af zo heeft ingegrift, dat ze er niet uitgerukt kunnen worden, zonder de menselijkheid zelf weg te nemen, maar slechts de onbeschaamde en teugelloze bewegingen, die strijden met de ordinantie Gods. Maar daar vanwege de slechtheid der natuur alle krachten zo geschonden en verdorven zijn, dat in alle handelingen een voortdurende tuchteloosheid en onmatigheid aan de dag treedt, beweren wij, dat de begeerten zondig zijn, omdat ze van zulk een onmatigheid niet gescheiden kunnen worden. Of (wanneer men de hoofdzaak in minder woorden uitgedrukt wil zien), wij leren, dat alle begeerten der mensen slecht zijn en houden ze voor schuldig aan zonde, niet in zoverre ze natuurlijk zijn, maar omdat ze ongeregeld zijn, en dat ze ongeregeld zijn, omdat uit de verdorven en bezoedelde natuur niets reins en zuivers kan voortkomen. En Augustinus wijkt ook van deze leer niet zover af, als hij schijnt te doen. Terwijl hij, meer dan passend is, terugschrikt voor de verdachtmaking, waarmee de Pelagianen hem trachtten te bezwaren, onthoudt hij zich soms van het woord zonde; daar hij echter schrijft, dat in de heiligen de wet der zonde blijft en dat slechts de schuld weggenomen wordt, geeft hij genoegzaam te kennen, dat hij niet zozeer afwijkt van ons gevoelen.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

13. We zullen enige andere uitspraken aanvoeren, waaruit beter blijkt, wat zijn opvatting geweest is. In het tweede boek tegen Julianus zegt hij: "Deze wet der zonde is vergeven door de geestelijke wedergeboorte, en blijft in het sterfelijke vlees: vergeven namelijk is ze, omdat de schuld betaald is in het sacrament, waardoor de gelovigen wedergeboren worden; maar ze blijft, omdat ze verlangens werkt, tegen welke ook de gelovigen strijden." Evenzo: "Dus de wet der zonde (die ook in de leden van een zo groot apostel was) wordt vergeven in de doop, maar niet geëindigd." Evenzo: "Ambrosius noemde de wet der zonde, die blijft, maar wier schuld in de doop betaald is, ongerechtigheid, omdat het ongerecht is, dat het vlees begeert tegen de Geest." Evenzo: "De zonde is gestorven in die schuld, waardoor ze ons vasthield, en zij is weerbarstig ook na haar dood, totdat ze door een volmaakte begrafenis genezen wordt." In het vijfde boek zegt hij nog duidelijker: "Zoals de blindheid des harten een zonde is, waardoor men niet in God gelooft, en een straf der zonde, waardoor het hovaardige hart met verdiende kastijding gestraft wordt, en een oorzaak der zonde, wanneer iets misdreven wordt door de dwaling van het verblinde hart, zo is ook de begeerte des vleses, tegen welke de goede geest begeert, een zonde omdat in haar is de ongehoorzaamheid tegen de heerschappij des geestes, en een straf der zonde, omdat zij een vergelding is voor de verdiensten van de ongehoorzame, en een oorzaak der zonde door de afval van hem, die er mee instemt, of de besmetting van hem, die met haar geboren wordt." Hij noemt haar hier zonder twijfeling zonde, want, daar hij de dwaling ter neer geworpen heeft en de waarheid bevestigd, vreest hij de lastering minder. Gelijk ook in de 41e predikatie over Johannes, waar hij uit het gevoel van zijn hart zonder strijd aldus spreekt: "Indien gij met het vlees de wet der zonde dient, doe dan wat de apostel zelf zegt (Rom. 6:12): " "Dat dan de zonde niet heerse in uw sterfelijk lichaam, om haar te gehoorzamen in de begeerlijkheden des lichaams." " Hij zegt niet: laat de zonde niet zijn; maar: laat haar niet heersen. "Zolang gij leeft, moet de zonde in uw leden zijn; maar haar heerschappij moet haar tenminste ontnomen worden, wat zij beveelt, geschiede niet." Zij die de opvatting verdedigen, dat begeerte geen zonde is, plegen tegen te werpen de woorden van Jacobus (Jac. 1:15): "De begeerlijkheid ontvangen hebbende, baart zonde." Maar dit wordt zonder moeite weerlegd; want indien wij het niet zo verstaan, dat hij alleen over de boze werken of over de werkelijke zonden spreekt, zal zelfs de boze wil niet voor een zonde gehouden worden. En daaruit, dat hij de schanddadens en boze werken voortbrengselen noemt der begeerlijkheid en aan hen zelf de naam van zonde toekent, volgt niet terstond, dat de begeerlijkheid geen boze zaak is en verdoemelijk voor God.

Boek III hoofdstuk 3

../Latijn/L_3_02_43.html

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

14. Sommige Wederdopers hebben in onze tijd de een of andere dolzinnige ongematigdheid uitgedacht in plaats van de geestelijke wedergeboorte, namelijk, dat de kinderen Gods in de staat der onschuld hersteld zijn en niet meer bekommerd moeten zijn om de lusten des vleses te beteugelen; maar dat men de Geest als leidsman moet volgen, onder wiens leiding men nooit afdwaalt. Het zou ongelofelijk zijn, dat de geest des mensen tot zulk een dwaasheid zou komen, als zij niet openlijk en vol trots dit hun leerstuk uitsnaterden. Het is ongetwijfeld een monsterachtig leerstuk, maar het is passend, dat zij zulke straffen ontvangen voor hun heiligschendende stoutmoedigheid die de waarheid Gods in leugen zoeken te verkeren. Zal dan alle onderscheid tussen schande en eerbaarheid, recht en onrecht, goed en kwaad, deugd en ondeugd weggenomen worden? Zulk een onderscheid, zeggen ze, is uit de vervloeking van de oude Adam, van welke wij door Christus zijn verlost. Dus zal er geen onderscheid meer zijn tussen hoererij en kuisheid, oprechtheid en listigheid, waarheid en leugen, eerlijkheid en roof. Neem de ijdele vrees weg, zeggen ze, de Geest zal u niets kwaads bevelen, mits gij u slechts onbezorgd en onbevreesd aan zijn werking overgeeft. Wie zou bij

deze monsterachtigheid niet verstomd staan ? Toch is het een gewone wijsheid bij hen, die, door de zinneloosheid der lusten verblind, het algemeen gevoelen hebben afgelegd. Maar, vraag ik u, wat voor een Christus maken ze ons, en wat voor een Geest braken ze uit? Want wij kennen één Christus en één Geest van Hem, die de profeten hebben aanbevolen en die het evangelie als geopenbaard predikt, over wie wij daar niets dergelijks horen. Die Geest is geen schutsheer van doodslag, hoererij, dronkenschap, hovaardigheid, twist, gierigheid en bedrog; maar een bewerker van liefde, kuisheid, soberheid, bescheidenheid, vrede, matigheid en waarheid. Hij is geen draaigeest, die in volle vaart onberaden door recht en onrecht heen ijlt, maar vol van wijsheid en verstand, waardoor Hij naar behoren onderscheid maakt tussen rechtvaardigheid en ongerechtigheid. Hij zet niet aan tot losse en teugelloze ongebondenheid; maar gelijk Hij het geoorloofde van het ongeoorloofde onderscheidt, leert Hij maat en matiging in acht nemen. Maar waartoe zouden wij langer moeite doen om die monsterachtige razernij te weerleggen? Voor de Christenen is de Geest des Heeren niet een onrustig spooksel, dat ze of zelf in de droom hebben voortgebracht of als een verzinsel van anderen hebben ontvangen; maar zij zoeken vromelijk uit de Schrift kennis omtrent Hem te verkrijgen, waar deze twee dingen over Hem geleerd worden: dat Hij ons gegeven is tot heiligmaking, om ons van onreinheid en bezoedeling te zuiveren en te brengen tot gehoorzaamheid aan de Goddelijke gerechtigheid, welke gehoorzaamheid niet kan bestaan, indien niet de begeerten getemd en onderworpen zijn, waaraan zij de vrije teugel willen laten; vervolgens dat wij zo door zijn heiligmaking gereinigd worden, dat wij toch door vele gebreken en veel zwakheid belegerd worden, zolang wij in de last onzes lichaams ingesloten zijn. En daardoor komt het, dat wij, ver verwijderd van de volmaaktheid, het noodzakelijk achten altijd enige vordering te maken en, verstrikt in de zonden, dagelijks met hen te strijden. En daaruit volgt ook, dat wij, na de traagheid en zorgeloosheid van ons geworpen te hebben, met ingespannen gemoed moeten waken, opdat wij niet door de lagen onzes vlees onverhoeds omsingeld worden. Tenzij wij wellicht vertrouwen, dat wij grotere vorderingen gemaakt hebben dan de apostel, die toch van de engel Satans gekweld werd, opdat Gods kracht in zwakheid volbracht zou worden (2 Cor. 12:7), en die die verdeeldheid van vlees en Geest in zijn vlees niet geveinsd voor ogen stelde (Rom. 7:7) e.v.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

15. En dat de apostel in de beschrijving der boetvaardigheid zeven oorzaken, of uitwerkingen of delen van haar opsomt, dat doet hij op zeer goede grond. Deze dan zijn naarstigheid, verantwoording, onlust, vrees, verlangen, ijver, wraak (2 Cor. 7:11). En het moet niet vreemd schijnen, dat ik niet durf vaststellen of deze dingen voor oorzaken of voor uitwerkingen moeten gehouden worden; want men kan betogen, dat beide opvattingen juist zijn. Want men kan ze noemen gezindheden verbonden met de boetvaardigheid. Maar omdat we, met terzijdelating van deze kwesties, kunnen begrijpen wat Paulus bedoelt, zullen we met een eenvoudige uiteenzetting tevreden zijn. Hij zegt dus, dat uit de droefheid, die naar God is, naarstigheid gewekt wordt. Want wie geraakt wordt door een ernstig besef van mishagen, omdat hij tegen zijn God gezondigd heeft, wordt tegelijkertijd geprikkeld tot ijver en opmerkzaamheid, om zich geheel en al los te wikkelen uit de strikken des duivels en om beter tegen diens hinderlagen op zijn hoede te zijn, opdat hij voortaan niet beroofd wordt van de besturing des Heiligen Geestes, en niet door zorgeloosheid onderdrukt wordt. Daarna volgt de verantwoording, die op deze plaats niet betekent een verdediging, waardoor de zondaar, om Gods oordeel te ontvluchten, ontkent, dat hij misdreven heeft of zijn schuld verkleint; maar een zuivering, die meer gelegen is in afbedding dan in vertrouwen op zijn zaak. Evenals kinderen, die niet verdorven zijn, wanneer ze hun dwalingen erkennen en belijden, toch afbedding aanwenden, en opdat die plaats hebbe, op alle mogelijke wijzen betuigen, dat zij geenszins

de eerbied, die ze hun ouders schuldig zijn, weggeworpen hebben, kortom zich zo verontschuldigen, dat ze niet trachten te bewijzen, dat ze rechtvaardig en onschuldig zijn, maar dat ze slechts vergiffenis begeren te ontvangen. Dan volgt de onlust, waardoor de zondaar in zichzelf ontevreden is, met zichzelf twist en toornig is op zichzelf, wanneer hij zijn verkeerdheid en zijn ondankbaarheid jegens God overdenkt. Onder het woord vrees verstaat hij die angst, door welke ons hart getroffen wordt, zo dikwijls wij bedenken, en wat wij verdiend hebben, en hoe vreselijk de gestrengheid is van Gods toorn tegen de zondaars. Want dan moeten wij door een wonderlijke onrust gekweld worden, die ons onderwijst tot nederigheid en voor de toekomst behoedzamer maakt. Indien uit de vrees de naarstigheid onstaat, over welke hij te voren gesproken had, zien wij, met welke band deze dingen onderling samenhangen. Verlangen schijnt hij mij gezet te hebben voor ijver in de plicht en opgewektheid in het gehoorzamen, waartoe ons het meest de kennis van onze misdrijven moet opwekken. Hierop heeft ook betrekking de ijver, die hij daarna noemt; want die betekent de gloed, waardoor wij ontvlammen, wanneer wij geprikkeld worden door deze gedachten: wat heb ik gedaan? waar zou ik toe gekomen zijn, wanneer Gods barmhartigheid mij niet te hulp gekomen was? Het laatst staat de wraak. Want hoe strenger wij tegen onszelf zijn en hoe scherper wij oordelen in het onderzoeken van onze zonden, des te meer moeten wij hopen op Gods genade en barmhartigheid. En ongetwijfeld, het is onmogelijk, dat de ziel, die getroffen is door de schrik voor Gods oordeel, niet de taak der wraak zou aanvatten bij het straffen van zichzelf. Voorzeker, de vromen beseffen, welk een straffen de schaamte, de ontsteltenis, de zuchten, het zelfmishagen en de overige aandoeningen zijn, die uit een ernstige onderzoeking der zonden voortkomen. Maar laat ons bedenken, dat we maat moeten houden, opdat de droefheid ons niet verslinder; want beangstigde consciëntieën zijn tot niets in meerdere mate geneigd, dan tot een vervallen in wanhoop. En ook door deze kunstgreep dompelt Satan hen, die hij door vrees voor God terneergeworpen ziet, meer en meer in de diepe poel der droefheid, opdat ze daaruit nooit meer zouden oprijzen. De vrees kan niet al te groot zijn, die eindigt in nederigheid en niet wijkt van de hoop op vergeving. Maar toch moet men, naar het bevel van de apostel (Hebr. 12:3) oppassen, dat de zondaar, wanneer hij zich tot zelfmishagen aanzet, niet door al te grote vrees gedrukt, bezwijkt; want op die wijze vliedt men van God, die ons door boetvaardigheid tot zich roept. Dienaangaande is ook nuttig de vermaning van Bernardus 1). "De droefheid over de zonden is noodzakelijk, indien ze niet onafgebroken duurt. Ik raad u aan af en toe de voet af te wenden van de drukkende en beangstigende herinnering uwer wegen, en te gaan naar het effen veld van de rustige overdenking van Gods weldaden. Laat ons de alsem mengen met honing, opdat de heilzame bitterheid gezondheid kunne schenken, wanneer ze gematigd door ingemengde zoetheid gedronken wordt; en indien gij van uzelf gevoelt in nederigheid, voelt dan ook van de Heere in goedheid."

1) Serm. 11 in Canticum.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

16. Nu kan ook verstaan worden, welke de vruchten der boetvaardigheid zijn: namelijk de plichten der vroomheid jegens God, der liefde jegens de mensen, daarenboven heiligheid en zuiverheid in het gehele leven. In 't kort gezegd, met hoe groter ijver men zijn leven onderzoekt naar de maatstaf van Gods wet, des te zekerder tekenen geeft men van zijn boetvaardigheid. Daarom roept de Geest, wanneer Hij ons aanspoort tot boetvaardigheid, ons dikwijls nu eens tot de geboden der wet, ieder afzonderlijk, dan weer tot de plichten der tweede tafel; trouwens op andere plaatsen komt Hij, nadat Hij de onreinheid veroordeeld heeft in de bron zelf, het hart, daarna tot de uiterlijke getuigenissen, die een oprechte inkeer aanprijzen. Daarvan zal ik weldra bij de beschrijving van het Christelijk leven de lezers een tafel onder de ogen geven. Ik zal niet uit de profeten de getuigenissen verzamelen,

waarin zij deels de dwaasheden uitlachen van hen, die er naar streven God te verzoenen door ceremoniën, en waarin ze aantonen, dat dat louter zotternij is, deels echter leren, dat de uiterlijke zuiverheid van leven niet de hoofdzaak der boetvaardigheid is, wijl God het hart aanziet. Al wie ook maar enigszins in de Schrift thuis is zal zelf, en zonder dat een ander hem er op wijst, begrijpen dat, wanneer men met God te doen heeft, men niets bereikt, dan wanneer we beginnen bij de inwendige gezindheid des harten. En deze plaats van Joël (Joël 2:13) zal niet weinig betekenen tot het begrijpen van andere plaatsen: "Scheurt uw hart en niet uw klederen." Beide wordt in 't kort ook uitgedrukt in deze woorden van Jacobus (Jac. 4:8): "Reinigt de handen, gij zondaars, en zuivert de harten, gij dubbelhartigen." Daar wordt in het eerste lid wel de vrucht gesteld, maar daarna wordt gewezen op de bron en het beginsel, namelijk, dat de verborgen vuilheden moeten worden afgewist, opdat Gode een altaar worde opgericht in het hart zelf. Er zijn bovendien ook enige uiterlijke oefeningen, die wij ieder in 't bijzonder gebruiken als middelen of om ons te vernederen, of om ons vlees te onderwerpen; en in 't openbaar om te getuigen van onze inkeer. En die komen voort uit die wraak, waarover Paulus spreekt. Want dit zijn de eigenaardigheden van een verslagen hart: in rouw, zuchten en tranen te zijn, schittering en pronk te vermijden en van alle genieting afstand te doen. Verder, wie gevoelt, wat een groot kwaad wederstrevigheid des vlees is, zoekt alle middelen om die te bedwingen. Wie bovendien wel bedenkt, hoe ernstig het is Gods gerechtigheid geschonden te hebben, kan niet rusten, totdat hij in zijn nederigheid God de eer gegeven heeft. Dergelijke oefeningen vermelden de oude schrijvers dikwijls, wanneer ze over de vruchten der boetvaardigheid spreken. En hoewel zij de kracht der boetvaardigheid allermint daarin stellen, zullen de lezers het mij toch vergeven, wanneer ik zeg, wat ik meen. Het schijnt mij namelijk, dat ze meer dan behoorde, bij die oefeningen blijven staan. En wanneer men verstandig overweegt, zal men mij, naar ik hoop, toestemmen, dat zij in tweeërlei opzicht de maat te buiten gegaan zijn. Want doordat ze zozeer op die lichamelijke tucht aandrongen en haar met onmatige loftuitingen aanprezen, bereikten ze wel dit, dat het gewone volk haar met grote ijver omhelsde, maar datgene, wat van veel meer belang moest zijn, verduisterden zij in zekere zin. In de tweede plaats zijn zij in het straffen vrij wat strenger geweest, dan de kerkelijke zachtmoedigheid meebrengt, zoals elders zal moeten behandeld worden.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

17. Maar daar sommigen, wanneer ze, zowel op veel andere plaatsen, als ook in het bijzonder bij Joël gewag horen maken van wenen, vasten en as, het voornaamste deel van de inkeer afmeten naar vasten en wenen, moet die inbeelding weggenomen worden. Wat over de bekering van het ganse hart tot de Heere, en over de verscheuring niet der kleren, maar des harten daar gezegd wordt, is eigen aan de inkeer; het wenen echter en het vasten worden daaraan vastgeknoopt niet als voortdurende of noodzakelijke uitwerkingen daarvan, maar die hebben een bijzondere omstandigheid. Aangezien hij voorzegd had, dat de Joden een zeer ernstig verderf dreigde, raadt hij aan, dat ze Gods toorn voor zouden zijn, niet slechts door tot inkeer te komen, maar ook door de tekenen der droefheid te tonen. Want evenals een aangeklaagde zich deemoedig pleegt te vernederen met een ongeschoren baard, ongekamd haar en rouwkleding om de deernis van de rechter op te wekken, zo moesten zij, daar ze aangeklaagd werden voor de rechterstoel Gods, zijn gestrengheid afbidden door deerniswekkende houding. En ofschoon zak en as in die tijden wellicht meer pasten, zo staat toch vast, dat het gebruik van wenen en vasten onder ons zeer geschikt zal wezen, zo dikwijls als de Heere ons met enig ongeluk of enige ramp schijnt te dreigen. Want wanneer Hij gevaar doet verschijnen, verkondigt Hij, dat Hij zich tot wraak toerust en als het ware wapent. De profeet doet er dus goed aan, dat hij de zijnen aanspoort tot wenen en vasten, dat is tot de droefheid van aangeklaagden, daar er, naar hij een weinig te voren gezegd had, naar hun misdaden een onderzoek

ingesteld was. Gelijk ook tegenwoordig de herders der kerken niet kwaad zullen doen, indien ze uitroepen, dat men zich moet haasten tot vasten en wenen, wanneer ze zien, dat de hunnen verderf boven het hoofd hangt, mits ze maar met groter en meer ingespannen zorg en moeite aandringen op wat het voornaamste is, namelijk, dat de harten verscheurd moeten worden en niet de klederen. Het is buiten twijfel, dat niet altijd met de boetvaardigheid vasten verbonden is, maar dat het in het bijzonder voor tijden van rampspoed bestemd is. Daarom wordt het door Christus verbonden met de rouw, wanneer Hij de apostelen van de noodzakelijkheid van het vasten vrijstelt (Matth. 9:15), totdat zij, van zijn tegenwoordigheid beroofd, door droefheid verteerd zouden worden. Ik spreek over het vasten, zoals dat naar de gewoonte geschiedt. Want het leven der vromen moet door eenvoudigheid en matigheid gematigd zijn, zodat in de gehele levensloop onafgebroken een zekere vorm van vasten zichtbaar is. Maar deze gehele zaak wordt door mij nu slechts in het kort aangeroerd, omdat ze wederom behandeld zal moeten worden, wanneer gesproken wordt over de kerkelijke tucht.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

18. Dit echter moge ik nog invoegen, dat, wanneer uitwendige betoning de naam boetvaardigheid wordt bracht, men op oneigenlijke wijze spreekt en afwijkt rechte zin, die ik gesteld heb. Want die betoning is niet zozeer bekering tot God, als wel belijdenis van schuld met afbedding van straf en schuld. Zo is boete doen in as en in een harig kleed niets anders dan getuigenis geven van mishagen, wanneer God wegens zware zonden toornig op ons is. En dit is een openlijke vorm van belijdenis, waardoor wij ons veroordelen voor de engelen en de wereld, en Gods oordeel voorkomen. Want wanneer Paulus wijst op de traagheid van hen, die aan hun zonden toegeven, zegt hij: "Indien wij onszelf oordeelden, zouden wij niet geoordeeld worden" (1 Cor. 11:31). Maar het is niet altijd noodzakelijk de mensen openlijk deelgenoten en getuigen van onze inkeer te maken; maar in het verborgen Gode te belijden is een deel der ware boetvaardigheid, dat niet nagelaten mag worden. Want niets is minder natuurlijk, dan dat God de zonden zou vergeven, waarin wij onszelf vleien, en die wij door huichelarij verbergen, opdat Hij ze niet in het licht zou brengen. En wij moeten niet slechts de zonden belijden, die wij dagelijks bedrijven; maar de ernstiger misstappen moeten ons verder trekken en in de herinnering terugroepen de zonden, die al lang begraven schijnen; wat David ons met zijn voorbeeld voorschrijft (Ps. 51:7). Want geroerd door schaamte over zijn pas bedreven wandaad, onderzoekt hij zichzelf tot aan de schoot zijner moeder toe en bekent, dat hij toen reeds verdorven en door de smet des vleses bezoedeld was. En dat niet om zijn schuld te verkleinen; zoals velen in de grote massa zich verschuilen en door anderen met zich in de schuld te wikkelen, straffeloosheid trachten te verkrijgen. Geheel anders David, die oprecht zijn schuld vergroot, omdat hij, van zijn prille jeugd af verdorven, niet opgehouden heeft kwaad op kwaad te hopen. Ook op een andere plaats (Ps. 25:7) onderneemt hij zulk een onderzoek van zijn vroegere leven, dat hij de barmhartigheid Gods inroept over de zonden zijner jeugd. En voorzeker, eerst dan zullen wij bewijzen, dat de traagheid bij ons uitgedreven is, wanneer wij, zuchtend onder de last en onze zonden bewenend, verlichting begeren van God. Bovendien moet opgemerkt worden, dat de boetvaardigheid, waarop, naar ons wordt bevolen, wij ons voortdurend moeten toeleggen, verschilt van die boetvaardigheid, welke als het ware uit de dood opwekt hen, die of schandelijker gevallen waren, of in teugelloze losbandigheid zich hadden geworpen tot het zondigen, of door een soort van afval het juk Gods hadden afgeschud. Want dikwijls, wanneer de Schrift aanspoort tot boetvaardigheid, duidt zij als het ware een doorgang en opstanding van de dood tot het leven aan; en wanneer zij verhaalt, dat het volk boetvaardigheid betoond heeft, verstaat ze daaronder, dat het zich van afgodendienst en andere grove wandaden bekeerd heeft. Daarom kondigt Paulus (2 Cor. 12:21)

de zondaren rouw aan, die geen boetvaardigheid betoond hebben van onreinheid, hoererij en onkuisheid. Dit onderscheidt moet naarstig in acht genomen worden, opdat ons, wanneer we weinigen tot boetvaardigheid geroepen horen worden, niet een vadsige zorgeloosheid bekruipe, alsof de doding des vleses ons niets meer aanging, terwijl de slechte begeerten, die ons steeds kittelen, en de zonden, die nu en dan uitbotten, niet toestaan de zorg daarvoor te laten varen. Dus de bijzondere boetvaardigheid, die slechts van sommigen geëist wordt, welke de duivel van de vreze Gods afgerukt en in dodelijke strikken verward heeft, neemt de gewone boetvaardigheid niet weg, waaraan de verdorvenheid onzer natuur ons dwingt gedurende de ganse loop des levens zorg te wijden.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L 3 02 43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

19. Verder, indien waar is, wat zeer duidelijk blijkt, dat de gehele hoofdsom van het evangelie in die twee hoofdstukken vervat is, namelijk de boetvaardigheid en de vergeving der zonden, zien wij dan niet, dat de Heere daarom de zijnen om niet rechtvaardigt, opdat Hij hen tegelijkertijd door de heiligmaking zijns Geestes tot ware gerechtigheid zou vernieuwen? Johannes, de engel, die voor het aangezicht van Christus gezonden was om zijn wegen te bereiden, predikte: "Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen" (Matth. 3:2). Terwijl hij nodigde tot boetvaardigheid, vermaande hij de mensen, dat ze zouden erkennen, dat ze zondaars waren, en dat al het hunne voor Gods aanschijn verdoemd was, opdat ze met hun ganse begeerte de doding huns vleses en de nieuwe wedergeboorte in de Geest zouden verlangen. Terwijl hij hun het Koninkrijk Gods aankondigde, riep hij hen tot het geloof; immers door het Koninkrijk Gods, waarvan hij leerde, dat het nabij was, duidde hij aan de vergeving der zonden, de zaligheid, het leven, kortom al wat wij in Christus verkrijgen. Daarom leest men bij de andere evangelisten: "Johannes is gekomen, predikende de doop der bekering, tot vergeving der zonden" (Marc. 1:4) (Luc. 3:3). En wat is dat anders, dan dat zij, die door de last der zonden gedrukt en vermoeid zijn zich zouden bekeren tot de Heere en aangaande de vergeving en de zaligheid hoop zouden opvatten? Zo heeft ook Christus zijn predikingen aangevangen (Marc. 1:15): "Het Koninkrijk Gods is nabij gekomen; bekeert u, en geloof het evangelie." Eerst verklaart Hij, dat in Hem de schatten van Gods barmhartigheid geopend zijn, dan eist Hij boetvaardigheid, en eindelijk vertrouwen op de beloften Gods. Dus toen Hij de gehele inhoud van het evangelie in het kort wilde samenvatten, zeide Hij (Luc. 24:26,46), dat Hij moest lijden, opstaan van de doden, en dat in zijn naam bekering en vergeving van zonden moest gepredikt worden. Dit hebben ook de apostelen na zijn opstanding gepredikt (Hand. 5:31), dat Hij door God verwekt was om Israël te geven bekering en vergeving van zonden. De bekering in de naam van Christus wordt gepredikt, wanneer de mensen door de leer des evangelies horen, dat hun gedachten, hun aandoeningen en hun neigingen verdorven en zondig zijn; dat het daarom nodig is, dat ze wedergeboren worden, indien ze in Gods Koninkrijk willen ingaan. De vergeving der zonden wordt gepredikt, wanneer de mensen geleerd wordt, dat Christus hun geworden is tot verlossing, gerechtigheid, zaligheid en leven (1 Cor. 1:30); in wiens naam zij uit genade voor Gods aangezicht gehouden worden voor rechtvaardig en onschuldig. En hoewel deze beide genadegaven door het geloof aangegrepen worden (zoals elders aangetoond is), was het toch van belang, daar de goedheid Gods, door welke de zonden vergeven worden, het eigenlijke voorwerp is des geloofs, dat die genade der vergeving naarstig onderscheiden wordt van de boetvaardigheid.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L 3 02 43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

20. Verder, evenals de haat jegens de zonde, die het begin is der boetvaardigheid, voor ons de eerste toegang opent tot de kennis van Christus, die zich aan geen anderen vertoont dan aan ellendige en terneergeslagen zondaren, die zuchten, bekommerd en belast zijn, hongeren, dorsten, en van smart en ellende verkwijnen (Jes. 61:1) (Matth. 11:5) (Luc. 4:18), zo moeten wij streven naar de boetvaardigheid zelf, ons ganse leven ons op haar toelagen en haar tot het einde toe najagen, indien Wij in Christus willen staande blijven. Want Hij is gekomen om zondaren te roepen; maar tot bekering (Matth. 9:13) (Hand. 3:26) (Hand. 5:31). Hij is gezonden om onwaardigen te zegenen; maar opdat een ieder zich bekere van zijn boosheid. De Schrift is vol van dergelijke woorden. Daarom, wanneer God vergeving der zonden aanbiedt, pleegt Hij gemeenlijk wederkerig van ons bekering te eisen, te kennen gevend, dat zijn barmhartigheid de mensen een oorzaak van bekering moet zijn. "Doet," zo zegt Hij, "recht en gerechtigheid, want het heil is nabij" (Jes. 56:1). Evenzo: "Er zal een Verlosser tot Sion komen, namelijk voor hen, die in Jakob zich bekeren van hun zonden" (Jes. 59:20). Evenzo: "Zoekt de Heere, terwijl Hij te vinden is, roept Hem aan, terwijl Hij nabij is; de goddeloze verlate zijn weg, en de ongerechtigheid zijner gedachten, en bekere zich tot de Heere, en Hij zal zich zijner ontfermen" (Jes. 55:6). Evenzo: "Bekeert u en komt tot inkeer, opdat uw zonden uitgewist worden" (Hand. 2:38). Daarbij moet echter opgemerkt worden, dat die voorwaarde niet zo daarbij gezet wordt, alsof onze boetvaardigheid het fundament was tot het verdienen van vergeving; maar, omdat de Heere besloten heeft de mensen barmhartigheid te bewijzen met dit doel, dat ze zich zouden bekeren, wijst Hij veeleer aan, waarheen ze moeten streven, indien ze genade willen verkrijgen. Daarom moeten wij, zolang wij in de kerker van ons lichaam zullen wonen, voortdurend met de gebreken van onze verdorven natuur strijden en dus met onze natuurlijke ziel. Plato zegt enige malen 1), dat het leven van een wijsgeer is een overdenking des doods. Met meer waarheid mogen wij zeggen, dat het leven van een Christen een voortdurend streven en voortdurende oefening is om het vlees te doden, totdat het geheel gestorven is en de Geest de heerschappij in ons heeft. Daarom ben ik van oordeel, dat hij het meest gevorderd is; die zichzelf het meest heeft leren mishagen: niet om in dit slijk te blijven steken, en niet verder voort te gaan, maar meer om zich tot God te haasten en naar Hem te verlangen; opdat hij in de dood en het leven van Christus ingelijfd, bedacht zij op een voortdurende boetvaardigheid, zoals ongetwijfeld niet anders kunnen zij, die door een echte haat jegens de zonde bevangen zijn. Want niemand heeft ooit de zonde gehaat, dan wanneer hij eerst door liefde tot de gerechtigheid bevangen was. Deze opvatting is niet alleen de eenvoudigste van alle, maar scheen mij ook het best overeen te stemmen met de waarheid der Schrift.

1) Onder andere in de Phaedo.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

21. Dat verder de boetvaardigheid een bijzondere gave Gods is, blijkt uit de bovenstaande leer zo duidelijk, dat het niet nodig is daarover opnieuw breedvoerig te spreken. Daarom prijst en bewondert de kerk Gods weldaad, dat Hij de heidenen boetvaardigheid gegeven heeft tot zaligheid (Hand. 11:18); en wanneer Paulus Timotheus beveelt lijdzaam en zachtmoedig te zijn jegens de ongelovigen, zegt hij: "of God hun bekering gawe, waardoor zij ontwaken mochten uit de strikken des duivels" (2 Tim. 2:25,26). God verzekert wel, dat Hij de bekering wil van allen, en Hij bestemt de vermaningen voor allen gemeenschappelijk; maar toch hangt de uitwerking aan de Geest der wedergeboorte. Want het zou gemakkelijker zijn, dat wij mensen scheppen, dan dat we door eigen kracht een voortreffelijker natuur aandoen. Daarom worden wij door de ganse loop der wedergeboorte niet ten onrechte genoemd Gods maaksel, geschapen tot goede werken, welke Hij voorbereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen (Ef. 2:10). Allen, die God wil ontrukken aan

het verderf, maakt Hij levend door de Geest der wedergeboorte: niet omdat de boetvaardigheid eigenlijk de oorzaak der zaligheid is, maar omdat ze gelijk gezien is, niet gescheiden kan worden van het geloof en de barmhartigheid Gods; want, gelijk Jesaja (Jes. 59:20) getuigt, de Verlosser komt tot Sion en tot hen, die in Jakob teruggekeerd zijn van hun ongerechtigheid. Dit staat vast, dat overal, waar Gods vrees krachtig is, de Geest gewerkt heeft tot zaligheid des mensen. Daarom stellen de gelovigen bij Jesaja, wanneer ze klagen en jammeren, dat ze door God verlaten zijn, dit als een teken van hun verwerping, dat hun harten van Godswege verhard zijn (Jes. 63:17). Ook de apostel (Hebr. 6:6) geeft, wanneer hij de afvalligen van de hoop op zaligheid wil uitsluiten, daarvan deze reden, dat het onmogelijk is, dat zij vernieuwd worden tot boetvaardigheid, namelijk omdat God, door hen te vernieuwen, die Hij niet wil laten verloren gaan, een teken geeft van zijn Vaderlijke gunst en hen als door de stralen van zijn vriendelijk en blij gelaat tot zich trekt; aan de andere kant met verharding bliksemt tegen de verworpenen, wier goddeloosheid onvergefelijk is. En deze soort van wraak verkondigt de apostel (Hebr. 10:29) degenen, die vrijwillig afvallen, die wanneer zij van het geloof des evangelies afwijken, God bespotten, zijn genade beledigend versmaden, het bloed van Christus ontheiligen en vertreden, ja zelfs, voorzoveel in hen is, Hem wederom kruisigen. Immers hij snijdt niet voor alle vrijwillig bedreven zonden de hoop op vergeving af, zoals verkeerdelijk sommige stuurse mensen willen, maar hij leert, dat de afval elke verontschuldiging onwaardig is, zodat het niet te verwonderen is, dat God met onverbiddelijke strengheid een zo heiligschennende verachting van Hemzelf wreekt. Want hij leert, dat het onmogelijk is (Hebr. 6:4), dat zij, die eenmaal verlicht geweest zijn, de hemelse gave gesmaakt hebben, des Heiligen Geestes deelachtig geweest zijn, en gesmaakt hebben het goede Woord Gods en de krachten der toekomende eeuw, wanneer ze afvallig worden, weer vernieuwd worden tot boetvaardigheid, daar ze opnieuw de Zoon Gods kruisigen en ten spot stellen. Evenzo zegt hij elders (Hebr. 10:26): zo wij willens zondigen, nadat wij de kennis der waarheid ontvangen hebben, zo blijft er geen slachtoffer meer over voor de zonden, maar een schrikkelijke verwachting des oordeels" enz. Ook deze behoren tot de plaatsen, waaruit de Novatianen, doordat ze die slecht begrepen, stof geput hebben tot dwaze redenering; en sommige goede mannen, aanstoot nemend aan de hardheid van deze plaatsen, hebben geloofd, dat deze brief onecht was, terwijl hij toch in alle opzichten in waarheid de apostolische geest ademt. Maar aangezien wij slechts strijden met hen, die die brief aanvaardden, is het gemakkelijk aan te tonen, dat die uitspraken hun dwaling in het geheel geen steun bieden. In de eerste plaats is het noodzakelijk, dat de apostel met zijn Meester overeenstemt, die verzekert, dat alle zonde en lastering vergeven zal worden, uitgenomen de zonde tegen de Heilige Geest, die noch in deze tijd, noch in de toekomende vergeven wordt. Het is zeker, zeg ik, dat de apostel met deze uitzondering tevreden geweest is, tenzij wij hem willen maken tot een tegenstander van Christus' genade. En daaruit is op te maken, dat aan geen bijzondere zonden vergeving ontzegd wordt, behalve aan één, die, voortgekomen uit een hopeloze razernij, niet aan zwakheid kan worden toegeschreven en openlijk toont, dat zulk een mens door de duivel bezeten is.

Boek III hoofdstuk 3

../Latijn/L_3_02_43.html

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

22. Om dit echter te verklaren, is het passend te onderzoeken, wat dat voor een verschrikkelijke zonde is, die geen vergeving zal ontvangen. De bepaling, die Augustinus ergens geeft, dat ze is een halsstarrige hardnekkigheid tot de dood toe, gepaard met wantrouwen van vergeving, komt niet voldoende overeen met de woorden van Christus, dat ze niet vergeven zal worden in deze tijd. Want of dit wordt tevergeefs gezegd, of de zonde kan in dit leven begaan worden. Wanneer echter Augustinus' bepaling juist is, wordt ze niet bedreven, tenzij ze voortduurt tot de dood. Ik zie ook niet, vanwaar gehaald is, wat anderen zeggen, dat tegen de Heilige Geest zondigt hij, die afgunstig is

op de genade zijn broeder geschonken. Maar laat ons de juiste verklaring aanvoeren, die, wanneer ze met vaste getuigenissen bewezen zal zijn, gemakkelijk door zichzelf alle andere zal omverwerpen. Ik zeg dus, dat zij tegen de Heilige Geest zondigen, die de Goddelijke waarheid, door wier glans zij zo getroffen worden, dat ze geen onwetendheid kunnen voorwenden, toch in hardnekkige boosheid weerstaan alleen met het doel om haar te weerstaan. Want wanneer Christus zal uitleggen, wat Hij gezegd had, voegt Hij terstond toe: "Zo wie enig woord gesproken zal hebben tegen de Zoon des mensen, het zal hem vergeven worden; maar zo wie gelasterd zal hebben tegen de Heilige Geest, het zal hem niet vergeven worden" (Matth. 12:31) (Marc. 3:28) (Luc. 12:10). En Mattheus zet voor lastering tegen de Geest, de geest der lastering. Hoe zou iemand tegen de Zoon smaad kunnen spreken, zonder tegelijkertijd zich tegen de Geest te wenden? Namelijk zij, die zich stoten aan de waarheid Gods, die hun onbekend is, die in onwetendheid Christus vloeken, maar intussen zo gezind zijn, dat ze de waarheid Gods, wanneer die hun geopenbaard was, niet zouden willen uitblussen, of niet met één woord zouden willen kwetsen Hem, die ze zouden hebben leren kennen als de Christus des Heeren: zulke mensen zondigen tegen de Vader en de Zoon. Zo zijn er tegenwoordig velen, die de leer van het evangelie op zeer slechte wijze vervloeken, maar die, wanneer ze wisten, dat het de leer des evangelies was, bereid zouden zijn haar met hun ganse hart te vereren. Maar zij, die in hun geweten overtuigd zijn, dat het Gods Woord is, dat ze versmaden en bestrijden, maar die toch niet ophouden het te bestrijden, die zijn het, van wie gezegd wordt, dat ze tegen de Geest lasteren, aangezien zij strijden tegen de verlichting, die het werk is van de Heilige Geest. Zulken waren sommigen uit de Joden, die, toen zij de Geest, die door Stefanus sprak, niet konden weerstaan, toch er naar streefden Hem te weerstaan (Hand. 6:10). Het is niet twijfelachtig, dat velen van hen door ijver voor de wet daartoe gedreven werden; maar het blijkt, dat er anderen geweest zijn, die door kwaadwillige goddeloosheid tegen God zelf woedden, dat is tegen de leer, van welke zij zeer goed wisten, dat ze van God was. Zulken waren ook de Farizeën zelf, welke de Heere bestraft, die, om de kracht des Heiligen Geestes te verstrooien, Hem met de naam Beëlzebub in kwaad gerucht brachten (Matth. 9:34) (Matth. 12:24). Dit is dus de geest der lastering, wanneer des mensen vermetelheid opzettelijk te voorschijn komt tot het smaden van Gods naam. En dat bedoelt Paulus (1 Tim. 1:13), wanneer hij leert, dat hij barmhartigheid verkregen heeft, omdat hij in onwetendheid door ongeloof daden bedreven had, ter oorzaak waarvan hij anders de genade des Heeren onwaardig geweest zou zijn. Indien onwetendheid verbonden met ongeloof gemaakt heeft, dat hij vergiffenis kreeg, volgt hieruit, dat er geen plaats is voor vergissing, wanneer bij ongeloof kennis gekomen is.

Boek III hoofdstuk 3

[../../Latijn/L_3_02_43.html](http://../Latijn/L_3_02_43.html)

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

23. Dat nu de apostel niet van één bijzondere val of van twee spreekt, maar over de algemene afval, waardoor de verworpenen de zaligheid afwijzen, zult ge, wanneer ge goed opmerkt, begrijpen. En het is geen wonder, dat zij ondervinden, dat God onverzoenlijk is, van wie Johannes in zijn brief verzekert, dat zij niet behoorden tot de uitverkorenen, van wie ze uitgegaan zijn (1 Joh. 2:19). Want de apostel richt zijn woorden tegen hen, die zich verbeelden, dat ze de Christelijke godsdienst weer konden aannemen, ook al waren ze eenmaal daarvan afvallig geworden; en hen van deze valse en verderfelijke mening wegroepend, zegt hij, wat volkomen waar is, dat de terugkeer tot de gemeenschap met Christus niet open staat voor hen, die haar willens en wetens verworpen hebben. En niet zij verwerpen haar, die eenvoudig door een ongebonden teugelloosheid Gods Woord overtreden, maar zij, die zijn ganse leer opzettelijk verwerpen. De verkeerde gevolgtrekking is dus gelegen in het woord afvallen en zondigen. Want de Novatianen houden het voor afvallen indien iemand, die door de wet des Heeren geleerd heeft, dat men niet mag stelen noch hoereren, zich van diefstal en hoerij niet onthoudt. Maar ik beweer daarentegen, dat in de woorden van de apostel

een stilzwijgende tegenstelling gelegen is, waarin weer herhaald moet worden alles, wat strijdt met hetgeen tevoren gezegd was; zodat hier niet een bijzondere zonde, maar een algemene afkeuring van God, en een afval van de gehele mens, om zo te zeggen, uitgedrukt wordt. Wanneer hij dus spreekt van hen, die afgevallen zijn, nadat ze eenmaal verlicht geweest zijn, de hemelse gave gesmaakt hebben, des Heiligen Geestes deelachtig geworden zijn, gesmaakt hebben ook het goede Woord Gods en de krachten der toekomende eeuw, dan moeten daaronder verstaan worden zij, die het licht des Geestes met opzettelijke goddeloosheid verstikt, de smaak der hemelse gave versmaad, zich van de heiligmaking des Geestes vervreemd en Gods Woord en de krachten der toekomende eeuw met de voeten getreden hebben. En om dat vaste besluit tot goddeloosheid des te meer uit te drukken, heeft hij later op een andere plaats (Hebr. 10:26) met name het woord "willens" toegevoegd. Want wanneer hij zegt, dat er geen slachtoffer overblijft voor hen, die na de kennis der waarheid ontvangen te hebben, zondigen, loochent hij niet, dat Christus een voortdurende offerande is tot verzoening van de ongerechtigheden der heiligen (wat hij bijna in de ganse brief uitdrukkelijk uitroept, terwijl hij bezig is Christus' priesterschap uit te leggen), maar hij zegt, dat er geen andere offerande overblijft, wanneer men zich daarvan verwijderd heeft. En men verwijderd zich daarvan, wanneer men met opzet de waarheid van het evangelie loochent.

Boek III hoofdstuk 3

../Latijn/L_3_02_43.html

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

24. En wat aan sommigen al te hard en niet in overeenstemming met Gods goedertierenheid schijnt, namelijk dat mensen, die de toevlucht nemen tot het inroepen van Gods barmhartigheid, verstoten worden, dat wordt gemakkelijk weerlegd. Want hij zegt niet, dat hun vergiffenis geweigerd wordt, indien zij zich tot de Heere bekeren; maar hij ontkent ten enen male, dat ze tot boetvaardigheid zich kunnen opmaken: en wel omdat ze door Gods rechtvaardig oordeel wegens hun ondankbaarheid met eeuwige blindheid geslagen zijn. Daartegen verzet zich niet, dat dezelfde apostel later hierop toepast het voorbeeld van Ezau (Hebr. 12:12), die tevergeefs met tranen en gejammer gepoogd heeft het verloren eerstgeboorterecht terug te krijgen. Evenmin de bedreiging van de profeet: "Ook al zullen zij roepen, ik zal niet horen" (Zach. 7:13). Immers door dergelijke uitdrukkingen wordt noch de ware bekering, noch de aanroeping van God te kennen gegeven; maar die angst der goddelozen, waardoor ze in de uiterste nood bevangen, gedwongen worden te letten op datgene, wat ze te voren zorgeloos veronachtzaamden, namelijk, dat ze niets goeds hebben, tenzij in de hulp des Heeren. En die hulp roepen ze niet zo zeer in, maar ze zuchten er over, dat die hun ontnomen is. Dus duidt de profeet door geroep, en de apostel door tranen niets anders aan, dan die vreselijke kwelling, die de goddelozen pijnigt en martelt uit wanhoop. Het is van belang dit naarstig op te merken, daar anders God tegen zichzelf zou strijden, die door de profeet uitroept, dat Hij genadig zal zijn, zodra de zondaar zich bekeerd heeft (Ez. 18:20,21). En (zoals ik reeds gezegd heb) het is vast, dat het hart van de mens zich niet verandert ten goede dan door zijn voorafgaande genade. Ook ten aanzien van de aanroeping zal de belofte nooit bedriegen. Maar die blinde kwelling, waardoor de verworpenen worden verscheurd, wanneer ze zien, dat ze God moeten zoeken om genezing te vinden voor hun rampen en het toch ontvlieden tot Hem te naderen, wordt oneigenlijk bekering en aanroeping genoemd.

Boek III hoofdstuk 3

../Latijn/L_3_02_43.html

Dat wij door het geloof wedergeboren worden. Over de boetvaardigheid.

25. Toch, daar de apostel leert, dat God door geveinsde boetvaardigheid niet verzoend wordt, rijst de vraag, hoe Achab vergeving gekregen heeft, en de hem aangezegde straf afgewend heeft (1 Kon. 21:27), hoewel uit de verdere loop zijns levens blijkt, dat hij slechts door een plotselinge schrik terneergeslagen was. Hij heeft wel een zak aangedaan, zich bestrooid met as, hij heeft op de grond gelegen en (zoals van hem getuigd wordt) heeft zich vernederd voor Gods aanschijn; maar het betekende niet veel, dat hij zijn klederen scheurde, daar zijn hart verstokt en van boosheid gezwollen bleef. En toch zien we, hoe God zich laat bewegen tot goedertierenheid. Ik antwoord, dat somtijds de huichelaars voor een tijd zo gespaard worden, dat toch steeds de toorn Gods op hen blijft rusten, en dat dit geschiedt niet zozeer om hunnentwil als wel tot een algemeen voorbeeld. Want dat de straf voor Achab verzacht is, welk ander nut heeft hij daarvan gehad dan dat hij haar zolang hij op aarde leefde, niet gevoelde? Dus heeft Gods vloek, zij het verborgen, een vaste zetel gehad in zijn huis, en hij zelf is ten eeuwigen verderve gegaan. Hetzelfde kan men zien bij Ezau. Want hoewel hij verstoten werd, is hem toch op zijn tranen een tijdelijke zegening toegestaan (Gen. 27:38). Maar omdat de geestelijke erfenis volgens Gods woord slechts bij één van de broederen kon berusten, heeft, doordat Ezau voorbijgegaan en Jakob uitverkoren is, die afwijzing Gods barmhartigheid uitgesloten, en deze troost is hem, als dierlijk mens, overgebleven, dat hij gemest zou worden met het vette der aarde en de dauw des hemels. En dit is het, waarvan ik tevoren zeide, dat het moet dienen tot een voorbeeld van anderen, opdat wij zouden leren ons hart en ons streven des te vuriger te richten op oprechte boetvaardigheid: want het is allerm minst twijfelachtig, dat God gewillig is om hun vergeving te schenken, die zich waarlijk en van harte bekeren, daar zijn goedertierenheid zich uitstrekt ook tot de onwaardigen, wanneer zij slechts van enig mishagen blijken geven. Tegelijkertijd leren wij hier, een hoe vreselijk oordeel alle hardnekkigen te wachten staat, voor wie het een scherts is Gods bedreigingen met een brutaal gelaat en een ijzeren hart te verachten en voor niets te rekenen. Op deze wijze heeft Hij dikwijls de kinderen Israëls de hand gereikt tot verlichting van hun moeilijkheden, hoewel hun geroep geveinsd was en hun hart dubbel en trouweloos; gelijk Hij zelf klaagt in de Psalm (Ps. 78:36,37), dat ze terstond tot hun oude aard waren teruggekeerd. En zo wilde Hij hen door een zo vriendelijke goedertierenheid brengen tot een ernstige bekering, of hen niet te verontschuldigen maken. En, ook al scheldt Hij de straffen voor een tijd kwijt, zo stelt Hij zichzelf toch geen altijd durende wet, maar veeleer betoont Hij zich somtijds tegen de huichelaars gestrenger en verdubbelt de straffen, opdat daaruit blijke, hoezeer de veinzerij Hem mishaagt. Maar, zoals ik reeds zeide, Hij geeft enige voorbeelden van zijn geneigdheid tot het schenken van vergeving, opdat daardoor de vromen verlevendigd worden tot verbetering van hun leven, en des te ernstiger verdoemd wordt de hovaardigheid van hen, die onbeschaamd de verzenen tegen de prikkels slaan.